

Рівненський державний
гуманітарний університет

Студентський дайджест

Збірник наукових матеріалів
здобувачів вищої освіти

№ 7
2023

**Рівненський державний гуманітарний університет
Психолого-природничий факультет**

Студентський дайджест

збірник наукових матеріалів здобувачів вищої освіти

Випуск 7

Рівне, 2023

Список використаних джерел

1. Альошина, А. І., Бичук, О. І. Розвиток координаційних здібностей молодших школярів у процесі адаптивного фізичного виховання. *Фізичне виховання, спорт і культура здоров'я в сучасному суспільстві*. 2015. № (3(31)), 88–91.
2. Байкіна Н. Г. Довгалюк А. А. Методика адаптивного фізичного виховання заїкуватих дошкільників. *Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова. Серія 15 : Науково-педагогічні проблеми фізичної культури (фізична культура і спорт)*. 2015. Вип. 3 (1). С. 48-52.
3. Байкіна Н.Г., Крет Я.В., Шапкова Л.В., Михайлова Є.Я. Індивідуальні методики адаптивної фізичної культури для осіб з розумовою відсталістю із затримкою психічного і мовного розвитку : навчальний посібник. Запоріжжя : Запорізький національний університет, 2014. 342 с.
4. Гацоева, Л. С. *Теоретичний аналіз проблем адаптивного фізичного виховання. Фізичне виховання та спорт у контексті держної програми розвитку фізичної культури В Україні: досвід, проблеми, перспективи*. 2014. с. 213-216.
5. Іоганова Н.А. Корекційно-розвивальна спрямованість змісту навчання учнів з порушеннями опорно-рухового апарату. *Теорія і практика спеціальної педагогіки та психології: зб. наук. пр.: до 100-річчя від дня народження професора І. Г. Єременка*. 2017. Вип. 9. С. 246 - 250.
6. Ляхова І. М. Теоретико-методичні основи корекції рухової сфери дітей зі зниженим слухом засобами фізичного виховання. автореф. ... доктор пед. наук : спец. 13.00.03 «корекційна педагогіка» Ін-тут спец. Педагогіки АПН України. Київ. 2006. 41 с.
7. Осадченко Т. М., Семенов А.А., Ткаченко В.Т. Адаптивне фізичне виховання : навч. Посібник. Умань : ВПЦ «Візаві», 2014. 210 с.
8. Сімко А. В. Особливості діагностики та корекції психомоторного розвитку дошкільників з інтелектуальними порушеннями на заняттях фізичного виховання. *Актуальні питання колекційної освіти. Педагогічні науки*. 2018. Вип.. 12. С.234-245.
9. Яшна О.П. Методика навчання адаптивній фізичній культурі в умовах центрів соціальної реабілітації : Навчальний посібник. Мелітополь: Видавничий будинок ММД, 2013. 216с.

УДК 316.614:[159.922.7-056.2:616.896]

ОСОБЛИВОСТІ ПРОЦЕСУ СОЦІАЛЬНОЇ АДАПТАЦІЇ ДІТЕЙ З АУТИЗМОМ

Яковець Ольга, здобувачка ОС «магістр»

спеціальності 016 «Логопедія», 1 курс, РДГУ

Науковий керівник: Юрчук Олексій, кандидат педагогічних наук, доцент

Постановка проблеми. Останнім часом спостерігається збільшення кількості дітей, які мають прояви аутизму чи розлади аутистичного спектру (РАС). Згідно з даними Центру контролю захворюваності (США), на 161 новонародженого малюка припадає одна дитина з РАС. До розладів аутистичного спектру відносять: дитячий аутизм, атиповий аутизм, синдром Ретта та синдром Аспергера [8].

Мета дослідження. Теоретично проаналізувати соціальну адаптацію дітей з аутизмом.

Виклад основного матеріалу дослідження. За словами С. Коноплястої, М.Рожественської, Т. Скрипник, В. Тарасун, Д. Шульженко та інших, аутизм відноситься до складних порушень розвитку, які спричиняють інтелектуальні, емоційні та мовленнєві проблеми, а також відсутність здатності спілкуватися з іншими людьми.

За словами Г. Піччі, К. Шерф, діти з аутизмом надто відрізняються один від одного з погляду інтелектуального розвитку, поведінкових проблем та ступеня контактного розладу. Однак усіх їх поєднує невміння та труднощі у повсякденних життєвих ситуаціях та складність застосування наявних знань у реальному житті.

М.Рожественська та С.Конопляста виділяють порушення соціальних навичок у дітей з аутизмом на наступних етапах життя. Вони додають, що у перші роки життя можна помітити відсутність соціальних навичок у дитини з раннім дитячим аутизмом у ранньому віці. Така дитина не реагує на звукові іграшки, на різні предмети, на різні ігри для привернення уваги, наприклад, на гру «підглядання». Зовнішні подразники, такі як лампа або птах, що летить, також не привертають уваги аутичних дітей. Якщо дитині щось потрібно, вона просто веде маму чи батька до бажаного об'єкта, при цьому не дивлячись у вічі дорослому [2].

В. Тарасун відмічає, що найчастіше у дошкільному віці найбільше порушення в дітей з аутизмом – це відсутність взаємності. Дітям із аутизмом нецікаво спілкуватися з іншими людьми, особливо з дітьми. Вони не беруть участь в іграх і не заглядають у очі, намагаються частіше бути на самоті. Діти з раннім дитячим аутизмом, якщо їх оточують інші діти, можуть виявляти автоагресію, плакати та кричати, щоб їм дали спокій [4].

У період шкільного віку можна спостерігати характерні зрушення у поведінці та у соціальній сфері дітей. Вони перестають уникати контактів з іншими людьми, включаючи однолітків. Проте потреба у спілкуванні все ж таки може бути відсутня.

У підліткові роки з багатьох дітей спостерігається значний регрес. Якщо до цього періоду життя деякі соціальні навички працювали, то підлітковому віці можуть значно знизитися. Загострюються такі розлади, як стереотипні рухи, селфхарм та гіперреактивність. Багато дітей можуть втратити мовленнєві навички, які вони здобули раніше.

Д. Шульженко виділяє, як основні труднощі соціальної адаптації називає труднощі у спілкуванні та соціалізації, неможливість встановити емоційні зв'язки, порушення мовленнєвого розвитку [6].

У. Фріт стверджує, що аутична дитина страждає на недорозвиток механізмів, що визначають активну взаємодію з оточуючим світом, при цьому прискорюється патологічний розвиток захисних механізмів. Так, замість встановлення гнучкої дистанції, що дозволяє як увійти в контакт із оточуючим середовищем, так і уникнути дискомфортних вражень, фіксується реакція уникнення спрямованих на дитину впливів [7].

В. Тарасун відмічає, що замість вироблення позитивної вибірковості, розвитку багатого та різноманітного арсеналу життєвих звичок, відповідних потребам дитини, формується та закріплюється негативна вибірковість, тобто фокус її уваги не на тому, що вона любить, а на тому, що не любить, не приймає, боїться [4].

Замість вироблення навичок, які дають змогу активно проводити світ, тобто вивчати ситуації, долати перешкоди, сприймати кожну свою помилку не як катастрофу, а як постановку нового адаптивного завдання, яке фактично відкриває шлях до інтелектуального розвитку, дитина наголошує на збереженні сталості в оточуючому мікросвіті;

Т. Скрипник вказує, що замість того, щоб розвивати емоційний контакт із близькими, даючи їм можливість встановити довільний контроль над поведінкою дитини, діти з аутизмом вибудовують систему захисту від активного втручання близьких у їхнє життя. Діти з аутизмом встановлюють максимальну дистанцію в контактах з ними, прагне підтримувати стосунки в рамках стереотипів, використовуючи близьку людину лише як умову життя, засіб самостимуляції [2].

Соціальна адаптація розглядається у Тлумачному словнику психологічних термінів в українській мові як процес і результат активної адаптації людини до умов нового соціального середовища: чим менш виражений особистісний принцип, тим більшою мірою соціальна адаптація застосовується до умов соціального середовища [1].

Як вказано в Сучасному тлумачному психологічному словнику, соціальна адаптація – це форма взаємодії суб'єктів із соціальним середовищем, активна адаптація особистості до його умов, вимог суспільства. Також цей процес можна назвати інтеграцією людського суб'єкта у суспільство, наслідком якої є досягнення розвитку самосвідомості, розвитку рольової поведінки, формування здатності до самообслуговування та самоконтролю, створення адекватних зв'язків із оточуючим суспільством [5]. Процес соціальної адаптації також включає прямий зв'язок з трансформацією функцій різних органів, перебудовою

систем, з розвитком оновлених навичок, звичок, якостей, здібностей, що призводить до адекватної реакції на оточуюче середовище [5].

Соціальна адаптація – це спеціально організована дія та безперервна процедура звикання дитини з аутизмом до співіснування із зовнішнім світом через засвоєння основних правил та норм поведінки в суспільстві [5].

У соціальній адаптації дітей з аутизмом додатково потрібна відповідна реабілітація, спрямована на формування нормальної поведінки у суспільстві та реалізацію різних ідей. За словами Г. Піччі, К. Шерф, у зв'язку з цим наявність складних розладів особистості у дитини з аутизмом не визначає наперед маргінальність її життєвого шляху в цілому, а правильна, своєчасно організована комплексна медико-психологічна та педагогічна робота з такими дітьми дає шанс на успішну соціалізацію та інтеграція у суспільство [9].

На думку Т. Скрипник, соціальна адаптація дітей з аутизмом проходить у кілька етапів [2]:

1. Аналітичний та мотиваційний. На цьому етапі проводиться аналіз можливих та пріоритетних напрямів соціальної адаптації, її видів, форм; у людини розвивається позитивна мотивація до процесу адаптації.

2. Аналітичний ресурс. Аналіз психічного, фізичного та соціокультурного статусу особистості, наявних ресурсів для реалізації адаптаційних процесів. Якщо ресурсна база є недостатньою, здійснюється пошук необхідних джерел ресурсів та додаткових послуг.

3. Діяльність. Етап характеризується мобілізацією ресурсів та реалізацією програм соціальної адаптації, включенням особистості в контекст соціальних взаємин.

4. Резолютивний. Аналіз результатів адаптації особистості, формулювання висновків та визначення стратегії подальшої адаптації [2].

Процес соціальної адаптації є багаторівневим та багатоетапним, і для того, щоб зробити його максимально ефективним та менш проблематичним, дослідники визначили принципи неперервності та перспективності управління ним.

Принцип неперервності полягає у тому, що соціальна адаптація кожному її етапі означає, що індивід повинен постійно адаптуватися до динамічних мінливих умов соціального довкілля. За словами Д. Шульженко, принцип перспективності соціальної адаптації полягає у тому, що при формуванні системи адаптації необхідно враховувати особливості середовища проживання і перспективи розвитку суспільства загалом [6]. Перспектива важлива, тому що вона пов'язана із прогнозуванням. Завдяки побудові прогнозу можна відслідковувати тенденції, які вже були в суспільстві як позитивні, так і негативні. Якщо позитивні тенденції необхідно розвивати з урахуванням процесів розвитку суспільства, то можна запобігти негативним, що принесе користь суспільству та людині, що адаптується.

Висновки. Таким чином, соціалізація та адаптація для аутичних дітей – це тривала та кропітка робота, але вона вкрай необхідна їм. Про ефективність соціальної адаптації можна судити за такими показниками, як набуття навичок самообслуговування, розширення кола інтересів, відновлення комунікативних навичок, активізація дозвілля, участь у суспільному житті відповідно до віку.

Список використаних джерел

1. Бродська В.Й., Патрик І.П., Яблонко В.Я. Тлумачний словник психологічних термінів в українській мові : словник. 2-е видання. Київ : ВД «Професіонал», 2013. 224 с.
2. Скрипник Т.В. Феноменологія аутизму. Київ : Видавництво «Фенікс», 2010. 388 с.
3. Рождественська М.В., Конопляста С.Ю. Ранній дитячий аутизм : Навчальний посібник. Київ : НПУ ім. М.П. Драгоманова, 2004. 69 с.
4. Тарасун В.В. Аутологія : теорія і практика : підручник. Київ : «Вадекс», 2018. 590 с.
5. Шапар В.Б. Сучасний тлумачний психологічний словник. Харків : Прапор, 2017. 640 с.
6. Шульженко Д. Аутизм – не вирок. Львів : Кальварія, 2010. 224 с.
7. Autyzm i zespół Aspergera. / U. Frith (red.). Warszawa : Wydaw. Lekarskie PZWL, cop. 2005. 294 s.

8. Marlene J. Visual Supports for People with Autism : A Guide for Parents and Professionals (Topics in Autism). Cohen Paperback, Woodbine House Inc., 2005. 226 p.

9. Picci G., Scherf K.S. A Two-Hit Model of Autism : Adolescence as the Second Hit. *Clinical Psychological Science*. 2015. V. 3 (3). P. 349-371.

УДК 159.9-051:159.94

ПСИХОЛОГІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ФОРМУВАННЯ ЕМОЦІЙНОЇ СТІЙКОСТІ МАЙБУТНІХ ПСИХОЛОГІВ В СТРЕСОГЕННИХ УМОВАХ

Якубовська Марина, здобувачка ОС «бакалавр»

спеціальності 053 «Психологія», 4 курс, РДГУ

Науковий керівник: Яцюк Н.О., кандидат психологічних наук, доцент

Постановка проблеми. Емоційна стійкість – один з найважливіших факторів, які визначають якість життєдіяльності особистості, який уможливорює забезпечення її навчальної, професійної та суспільної діяльності. Завдяки емоційній стійкості уможливорюється свідоме керування своєю діяльністю, свідоме визначення рівня психічного навантаження на тому рівні, який є достатнім для здійснення ефективної діяльності та отримання оптимальних її результатів. Емоційна стійкість також сприяє зменшенню негативних емоційних впливів, зменшенню нервово-психічного та фізіологічного напруження, стресу, допомагає їх повністю уникати або мінімізувати сили та час, щоб з ними впоратися.

Люди з високим рівнем емоційної стійкості успішно здійснюють професійну діяльність в невизначених, складних або напружених умовах, в тому числі в стресогенних умовах. Емоційна стійкість в стресогенних умовах є опосередкованою цілісним процесом саморегуляції при умові єдності психічних, фізіологічних та когнітивних властивостей та проявів. Саме тому в сучасних умовах є проведення дослідження психологічних особливостей формування емоційної стійкості майбутніх психологів в стресогенних умовах як інтегральної властивості особистості.

Проблема емоційної стійкості та різних її психологічних аспектів досліджувалася вченими Л. Аболіним, Я. Аміневою, М. Анікеєнко, І. Аршавою, С. Бочаровою, М. Гициєнко, А. Золотніковим, П. Зіbermanом, В. Небиліциним, А. Ольшанніковою, З. Оніпко, О. Савченко, Б. Тепловим, А. Хромовою, А. Черкашним, О. Черніковою та ін. Вивченню проблеми стресу та впливу стресогенних умов присвячені наукові праці В. Булах, С. Грей, Р. Мерфі, Х. Стельмашук, ДЖ. Стерлінга.

Питання, пов'язані з розкриттям проблеми формування психологічної стійкості, було досліджено та проаналізовано в роботах Г. Дзвоник,

Проте, не дивлячись на наявні здобутки наукових пошуків у зазначеному напрямку, недостатньо вивченою залишається проблема формування емоційної стійкості в умовах стресу майбутніх фахівців в галузі психології, що зумовлює актуальність теми дослідження.

Мета дослідження: проаналізувати психологічні особливості формування емоційної стійкості майбутніх психологів в стресогенних умовах.

Виклад основного матеріалу дослідження. Поняття стресу було вперше введено Г.Сельє у статті «Синдром, викликаний різними ушкоджуючи ми впливами» як комплекс змін при пошкодженні компенсаторно-приспосувальної реакції організму на негативні чинники.

З часом поняття стресу розширилося та стало означати реакцію людини як на фізично шкідливі чинники, так і вплив будь-яких подій, що супроводжуються виникненням негативних емоцій.

Стрес, визначення якого наводить В. Булах, (від англ. stress - тиск, напруження) - це неспецифічна відповідь організму на будь-яку зміну умов, які потребують пристосування [1, с. 11]. У стані людини, згідно досліджень І. Губенко, О. Карнацької та

ЗМІСТ

Артемук О. Вплив стресу на самопочуття людини та її життєдіяльність	3
Баранович І. Вікові особливості прояву страхів у дітей молодшого шкільного віку....	5
Басалига Т. Посттравматичний стресовий розлад у учасників збройних конфліктів...	7
Болюх Н. Вплив емоцій на психічне здоров'я особистості.....	10
Боровець А. Проблема розвитку особистості в молодшому шкільному віці.....	13
Боса-Мірявець М. Психологічна готовність майбутніх педагогів до професійної діяльності.....	16
Босий-Мірявець В. Комунікативна культура педагога: психологічний вимір.....	20
Бугайчук І. Психокорекція нейрофізіологічних зв'язків у дітей з особливими освітніми потребами.....	23
Гавін Б. Особливості прояву психологічного стресу у людини.....	25
Гонтаренко В. Механізми психологічного захисту дітей.....	28
Гончарук А. Психологічні особливості спілкування у підлітковому віці.....	30
Горбатюк О. Методичні аспекти профілактики девіантної поведінки підлітків	33
Гудовсек С., Павелків Р. Сутність поняття «безпека життєдіяльності» з точки зору психологічної науки.....	34
Дем'янюк В. Психологічний зміст емпатії в контексті морального розвитку молодшого школяра.....	37
Дивульська К., Юрчук О. Особливості роботи психолога у школі в умовах воєнного стану.....	40
Єфімова М. Психологічні особливості дітей вимушених переселенців.....	42
Загородський Д. Психологічні чинники прояву любові у подружніх парах.....	44
Каверіна Б. Особливості конфліктної поведінки у підлітковому віці.....	47
Климчук І. Психологічні особливості емоційної стійкості студентів у період кризи...	52
Ковальчук О., Аладько Т., Ковальчук С. Соціально-психологічні причини поширення алкоголізму в середовищі підлітків.....	55
Ковальчук О., Назарець Л. Особливості дистанційного навчання в системі вищої освіти: недоліки та переваги.....	58
Коренко Д. Психологічні особливості поведінки обдарованих дітей.....	62
Корчака Ф., Корчакова Н. Вплив військової агресії на розвиток національної ідентичності української молоді	65
Котляр О. Психологічні особливості переживання самотності в юнацькому віці.....	66
Кривко М. Вплив сучасної іграшки на психічний розвиток дитини дошкільного віку.	68
Кулакова О. Використання інтерактивних платформ у навчанні іншомовної лексики	72
Курята Н. Вплив війни на життєстійкість українського студентства.....	75
Лаврук Л. Психологічні особливості міжкультурної адаптації переселенців у чужій країні.....	77
Мартюченко К. Креативність як фактор успішної самореалізації особистості.....	80
Мисько Є. Шкільна тривожність підлітків як соціально-психологічна проблема.....	83
Мотруніч І., Юрчук О. Використання інноваційних технологій у процесі фізичного виховання дошкільників.....	86
Нікішина Д. Рефлексія як фактор подолання фрустраційних ставнів у студентів.....	88
Оборська А. Дослідження впливу арт терапії у процесі психологічної корекції девіантної поведінки поранених військовослужбовців під час реабілітації.....	92

Павелків В. Сучасні реалії та їх вплив на розвиток агресивної та деструктивної поведінки молоді.....	93
Парчук Т. Психологічна готовність молоді до сімейного життя.....	96
Подляшук О. Психологічні особливості прояву емоційного вигорання у педагогів....	97
Приступлюк С. Психокорекція агресивної поведінки підлітків засобами арттерапії...	101
Пшенична Л. Феномен харизми та його вплив на міжособистісну взаємодію.....	103
Ряба Л. Фактори формування самооцінки в підлітковому віці.....	106
Сабат Є. Особливості феномена прокрастинації у студентському середовищі.....	108
Семенюк В. Психологічний супровід дітей раннього віку із загальною затримкою мовленнєвого розвитку.....	111
Сизов С. Теоретичний аналіз психологічної реабілітації осіб з алкогольною залежністю.....	112
Стащук А. Особливості використання арт терапії в роботі з молодшими школярами..	113
Тарасюк Л. Музика як чинник впливу на психічний стан особистості.....	116
Тимчак С. Інформаційна гігієна під час війни.....	118
Ткачук О. Соціально-психологічні аспекти сугестивності як фактору узалежнених форм поведінки в юнацькому віці.....	120
Українець В. Віра дітей у Збройні Сили України.....	123
Федорович Р., Опанасюк І. Методи арттерапії як засіб корекції сімейних відносин.....	125
Холод Ю. Формування національної гідності дітей дошкільного віку як проблема дошкільної освіти.....	127
Хома О. Soft skills як феномен професійної компетентності сучасного психолога.....	129
Чорноус Я. Психологічні особливості прояву ейджизму в студентській молоді: теоретичний аспект.....	131
Шевчук В. Соціально-психологічні аспекти дитячо-батьківських взаємин у сім'ях, що перебувають у складних життєвих обставинах.....	134
Шепель Т. Проблема емоційного вигорання лікарів.....	137
Шишка А., Юрчук О. Адаптивне фізичне виховання як засіб корекції психомоторних порушень у дошкільників із заїкуватістю.....	139
Яковець О. Особливості процесу соціальної адаптації дітей з аутизмом.....	142
Якубовська М. Психологічні особливості формування емоційної стійкості майбутніх психологів в стресогенних умовах.....	145
Яремчук Ю. Статистичні особливості виникнення захворюваності на ПТСР у військовослужбовців.....	149
Ярмошевич В. Експериментальне дослідження використання методу казкотерапії у роботі з дітьми в умовах війни.....	150